

DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2026-1-1\(35\)-020](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2026-1-1(35)-020)

УДК 378.1:336.76
JEL D23, I23, H52

Софія Іванівна МІНЕНКО

докторка філософії з менеджменту, доцентка,
доцентка кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування,
докторантка,
Інститут тваринництва
Національної академії аграрних наук України,
м. Харків, Україна
 <https://orcid.org/0000-0003-3033-1911>
minenko.sofi@gmail.com

ПЕРЕГЛЯД НОРМАТИВНОГО ФРЕЙМВОРКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

***Анотація.** У статті обґрунтовано необхідність перегляду нормативного фреймворку забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу в Україні в умовах воєнних викликів, євроінтеграції, цифровізації аграрного адміністрування та зміни загальної моделі господарсько - правового регулювання. Доведено, що сучасна нормативна база вже не може розглядатися як сукупність лише аграрних, земельних і господарських норм, оскільки економічна безпека аграрного бізнесу дедалі більше залежить від інтеграції приватноправових, публічно-правових, цифрових, контрольних, страхових, безпекових та євроінтеграційних інструментів. Особливу увагу приділено тому, що втрата чинності Господарському кодексу України з 28.08.2025 та запровадження перехідного регулювання щодо окремих організаційно-правових форм юридичних осіб актуалізували потребу в новій систематизації правових засад економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу. Запропоновано напрями перегляду нормативного фреймворку, що ґрунтуються на ризик-орієнтованому підході, диференціації правового режиму для різних типів виробників, цифровій сумісності державних систем, посиленні інструментів агрострашування, комплаєнсу та кіберстійкості, а також на гармонізації з правом ЄС.*

***Ключові слова:** економічна безпека, аграрний бізнес, нормативний фреймворк, правове забезпечення, державна аграрна політика, Державний аграрний реєстр, агрострашування, цифровізація, євроінтеграція.*

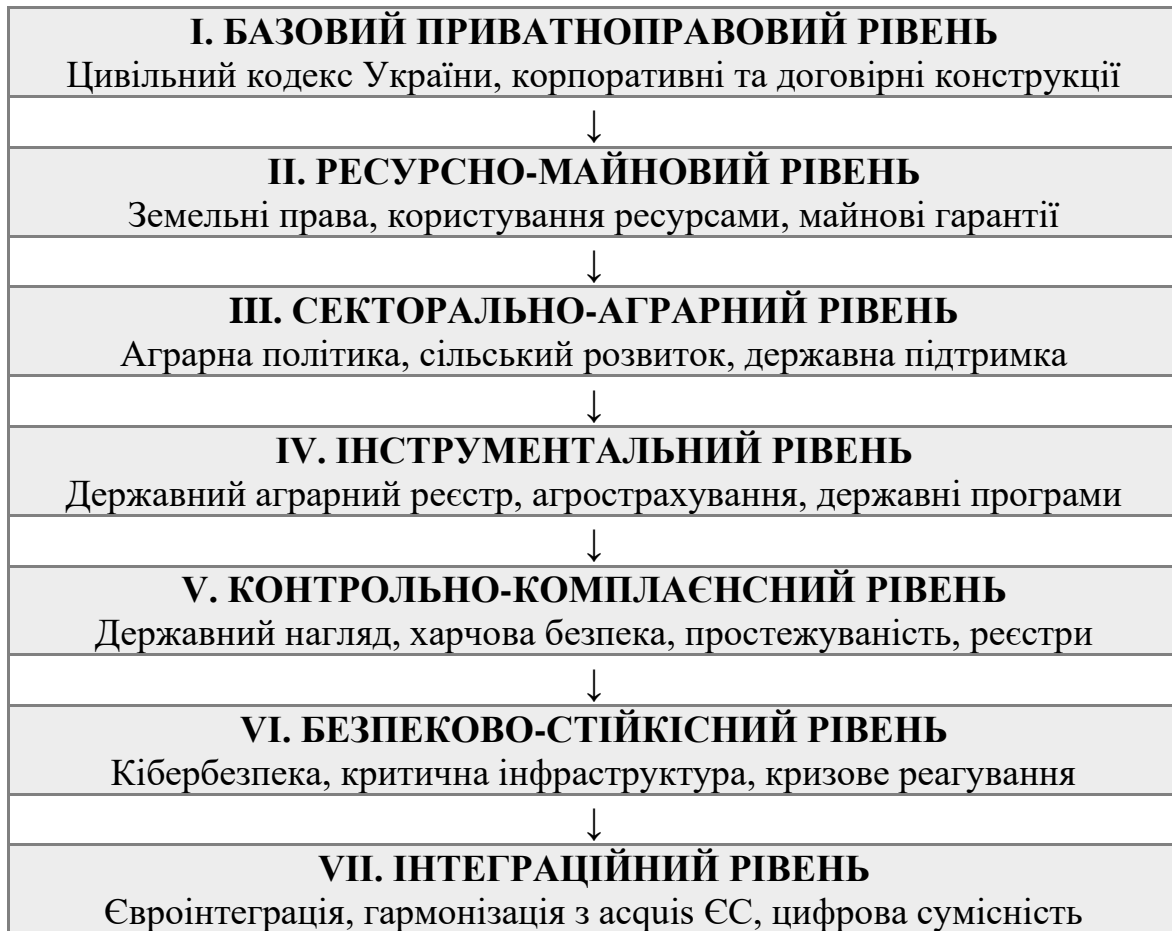
Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Питання забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу вийшло за межі традиційного розуміння захисту майна, фінансової стійкості чи рентабельності виробництва. У сучасних умовах економічна безпека аграрного бізнесу визначається також здатністю підприємства функціонувати в умовах воєнних ризиків, порушення логістики, кліматичної нестабільності, регуляторних змін, зростання вимог до простежуваності продукції, цифрової верифікації даних і правової сумісності з європейськими стандартами. Показово, що Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року виходить із того, що в умовах військової агресії аграрний сектор є вагомим чинником національної безпеки, збереження продовольчої системи та економічної стійкості держави [5; 6]. Додаткового значення цій темі надає і те, що Господарський кодекс України втратив чинність з 28.08.2025, а Закон України № 4196-IX запровадив перехідне регулювання для окремих організаційно-правових форм юридичних осіб, що фактично стимулює переосмислення архітектури правового забезпечення аграрного підприємництва [1; 2].

Аналіз останніх публікацій по проблемі. У науковій літературі проблематика економічної безпеки аграрних підприємств розглядається переважно крізь призму організаційних, фінансових, правових та інформаційних механізмів захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз. І. Богданюк підкреслює, що механізми формування та підтримки економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу мають включати організаційні, фінансові, правові та інформаційні заходи, які забезпечують стабільність і стійкість підприємства. О. В. Кухар акцентує увагу на принципах ідентифікації загроз та безперервному моніторингу стану економічної безпеки аграрних підприємств, а О. А. Шульга пов'язує ефективність системи управління економічною безпекою аграрного сектора з цифровізацією, кластеризацією, земельною консолідацією, страхуванням і сучасними моделями ризик-менеджменту [15-17]. Водночас саме нормативно-правовий вимір цієї проблеми, особливо в умовах оновлення правової архітектури після 2025 року, потребує окремого системного осмислення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Чинна нормативно-правова база України у сфері агробізнесу продовжує функціонувати фрагментарно, створюючи високе регуляторне навантаження, дублювання контрольних процедур і суттєві законодавчі прогалини. Більшість існуючих наукових праць розглядають правові, інформаційні та фінансові інструменти кадрової чи майнової безпеки ізольовано, без урахування наслідків тотальної реформи цивілістичного та корпоративного права після ліквідації Господарського кодексу. Поза увагою дослідників залишається розробка прикладних алгоритмів забезпечення повної цифрової сумісності муніципальних

і державних реєстрових систем, що обмежує спроможність малих і середніх виробників адаптуватися до жорстких європейських вимог щодо простежуваності харчової продукції.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є обґрунтування напрямів перегляду нормативного фреймворку забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу та розроблення його логічно цілісної моделі з урахуванням нових правових, цифрових, воєнних і євроінтеграційних викликів.

Рис. 1. Багаторівнева архітектура нормативного фреймворку забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу

Джерело: авторська систематизація на основі [1-14].

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. На сучасному етапі нормативний фреймворк забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу є не одномірною системою, а багаторівневою правовою конструкцією. Її базис після втрати чинності Господарським кодексом України дедалі більше

зміщується у бік Цивільного кодексу України, спеціальних законів про юридичних осіб, корпоративного законодавства, земельного законодавства, законів про державну аграрну політику, державну підтримку, страхування, цифрові реєстри, державний контроль, кібербезпеку та критичну інфраструктуру. Тому економічну безпеку суб'єктів аграрного бізнесу доцільно розуміти як правово забезпечений стан стійкості, безперервності та адаптивності господарської діяльності, за якого суб'єкт здатний зберігати ресурсну, фінансову, договірну, технологічну та ринкову спроможність навіть за наявності системних загроз [1-14].

Секторально-аграрне ядро цього фреймворку становить Закон України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку», назву і зміст якого було оновлено у 2025 році, а також Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. Саме ці акти задають логіку переходу від вузького галузевого адміністрування до поєднання продовольчої безпеки, сільського розвитку, стійкості виробництва, підтримки товаровиробників та адаптації до європейських стандартів. Водночас базовий ресурсний вимір економічної безпеки для аграрного бізнесу зберігається за земельним законодавством, адже земельні права, правила використання та правова визначеність щодо земельних ресурсів залишаються фундаментом стабільності аграрного виробництва [4-6].

Окремої уваги заслуговує цифрово-інструментальний сегмент нормативного фреймворку. Закон України «Про інформаційно-комунікаційну систему “Державний аграрний реєстр”» інституціоналізував ДАР як повноцінний елемент державної аграрної політики. Його значення для економічної безпеки полягає не лише у фіксації даних про виробників, а й у створенні правової основи для адресності державної підтримки, верифікації бенефіціарів, цифрового підтвердження статусу виробника та узгодження інструментів підтримки з даними реєстрового характеру. Показово, що законодавство про страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою вже прямо пов'язує доступ до відповідних інструментів із використанням даних Державного аграрного реєстру та закріплює принципи підтримки стабільності фінансового становища і кредитоспроможності товаровиробників [7; 8].

Не менш важливим є контрольний і комплаєнсний блок нормативного фреймворку. Законодавство про державний контроль у сфері харчових продуктів, кормів, здоров'я та благополуччя тварин, а також Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначають межі та процедури втручання держави у господарську діяльність суб'єктів аграрного бізнесу. У цьому ж контексті Закон України «Про публічні

електронні реєстри» визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування публічних реєстрів, що є необхідною передумовою для прозорості, перевірності та юридичної надійності даних. Для аграрного бізнесу це означає, що економічна безпека дедалі більше залежить від комплаєнсу, простежуваності та достовірності інформації, а не лише від виробничих чи фінансових показників [9-11].

Суттєво розширюють межі аналізованого фреймворку закони у сфері кібербезпеки та критичної інфраструктури. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» встановлює правові та організаційні основи захисту національних інтересів у кіберпросторі, а Закон України «Про критичну інфраструктуру» визначає засади створення й функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури, включно з моніторингом безпеки, плануванням реагування та координацією суб'єктів. Для аграрного бізнесу це має пряме значення з огляду на цифровізацію логістики, реєстрів, обліку, торгівлі, ланцюгів постачання та зберігання продукції. У поєднанні з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС ці акти формують інтеграційний вектор розвитку правового середовища, у якому економічна безпека аграрного бізнесу дедалі більше ототожнюється з правовою сумісністю, цифровою стійкістю та відповідністю стандартам ЄС [12-14].

Саме тут виявляється головна суперечність чинного нормативного фреймворку. З одного боку, його елементи охоплюють майже всі ключові сфери ризиків: землю, підтримку, страхування, контроль, реєстри, безпеку та інтеграцію. З іншого боку, ці елементи досі функціонують переважно фрагментарно. Після втрати чинності Господарським кодексом правове поле ще більше змістилося до моделі множинних спеціальних актів, що без належної систематизації створює ризики дублювання, прогалин і нерівномірного регуляторного навантаження. Саме тому сучасний перегляд фреймворку має відбуватися не за логікою механічного додавання нових норм, а за логікою побудови узгодженої рамкової системи, де кожен нормативний блок пов'язаний із конкретним типом загроз і конкретним інструментом правового реагування [1; 2; 15-17].

У такому контексті перегляд нормативного фреймворку має спиратися щонайменше на 5 взаємопов'язаних підходів. По-перше, необхідний перехід від формально-галузевого до ризик-орієнтованого регулювання, коли правові норми групуються навколо типів загроз: воєнних, кліматичних, логістичних, цінових, цифрових, епізоотичних, фінансових. По-друге, потрібна диференціація регулювання залежно від типу виробника: великі агрохолдинги, середні підприємства, фермерські господарства, малі виробники та кооперативи мають різну спроможність до виконання комплаєнс-вимог і різний рівень вразливості.

По-третє, цифрові інструменти, насамперед ДАР та публічні реєстри, мають бути інтегровані з механізмами державної підтримки, страхування, моніторингу ризиків і контролю. По-четверте, до фреймворку слід повніше залучити правові механізми кіберстійкості, безперервності бізнес-процесів і захисту критичних ланок агропродовольчих ланцюгів. По-п'яте, євроінтеграційний компонент повинен бути не декларативним, а операційним, тобто втілюватися у правилах простежуваності, безпечності, верифікації даних, прозорості підтримки та виконання зобов'язань у сфері міжнародної торгівлі [7-14; 17].

Рис. 2. Логіка перегляду нормативного фреймворку для забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу

Джерело: авторська розробка.

Науково обґрунтованим видається й те, що перегляд фреймворку не обов'язково має завершитися прийняттям окремого спеціального закону з назвою «Про економічну безпеку суб'єктів аграрного бізнесу». Ефективнішою може бути інша модель: рамкова концептуалізація на рівні Закону України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку», синхронізація її з підзаконними актами щодо ДАР, страхування, державної підтримки, цифрових реєстрів, безпечності харчових продуктів, а також

закріплення регулярного перегляду таких правил відповідно до цілей Стратегії-2030. Перевага цього підходу полягає в тому, що він дозволяє не розщеплювати регулювання ще більше, а, навпаки, вибудувати єдиний координуючий центр правової політики у сфері стійкості аграрного бізнесу [5-10].

Висновки. Отже, перегляд нормативного фреймворку для забезпечення економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу є системно необхідним напрямом правової політики держави. Його актуальність зумовлена одночасно кількома чинниками: воєнними загрозами, цифровою трансформацією, посиленням вимог до комплаєнсу, зміною моделі господарсько-правового регулювання після втрати чинності Господарським кодексом України та потребою в реальній, а не формальній гармонізації з правом ЄС. Чинний фреймворк уже містить ключові елементи майбутньої системи – аграрну політику, стратегію розвитку до 2030 року, Державний аграрний реєстр, страхування, контроль, реєстри, кібербезпеку та механізми захисту критичної інфраструктури. Проте його ефективність стримується фрагментарністю та недостатньою взаємопов'язаністю окремих нормативних блоків. У зв'язку з цим пріоритетом має стати перехід до ризик-орієнтованої, цифрово сумісної, диференційованої та євроінтегрованої моделі правового забезпечення, здатної не лише реагувати на кризу, а й попереджати її, підтримуючи стійкість, конкурентоспроможність і безперервність функціонування суб'єктів аграрного бізнесу.

Перспективи подальших досліджень у цьому контексті безпосередньо пов'язані з практичною реалізацією ризик-орієнтованого та диференційованого підходу до правового регулювання залежно від масштабів виробника (агрохолдинги, фермерські господарства, кооперативи). Актуальним вектором для майбутніх наукових розвідок є розробка та нормативне закріплення підзаконних актів, що забезпечують безперервність бізнес-процесів і захист критичних ланок агропродовольчих ланцюгів в умовах тривалого воєнного стану. Окрему увагу в наступних працях варто приділити емпіричному аналізу ефективності впровадження комплаєнс-процедур і моніторингу результативності цифрової верифікації даних ДАР для формування цілісного, збалансованого координуючого центру правової політики у сфері стійкості аграрного підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб

: Закон України від 09.01.2025 № 4196-ІХ. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

2. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІV (втратив чинність з 28.08.2025). *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

4. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-ІІІ. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

5. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку : Закон України від 24.06.2004 № 1877-ІV. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

6. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1163-р. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

7. Про інформаційно-комунікаційну систему «Державний аграрний реєстр» : Закон України від 19.09.2024 № 3980-ІХ. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

8. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

9. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин : Закон України від 18.05.2017 № 2042-VIII. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

10. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

11. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 № 1907-ІХ. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

12. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

13. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-ІХ. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України.

14. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і

їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.

15. Богданюк І. Механізми формування та підтримки економічної безпеки суб'єктів аграрного бізнесу. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14195847>

16. Кухар О. В. Principles of Identification of Threats and Status of Economic Security of Agricultural Enterprises. *Actual Problems of Innovative Economy and Law*. 2023. № 5–6. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-5-3>

17. Шульга О. А. Оцінка ефективності системи управління економічною безпекою аграрного сектора національної економіки. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-4>

Sofia MINENKO

Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of the Department
Management, Business and Administration,
Doctoral Candidate,
Institute of Animal Husbandry
of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine
 <https://orcid.org/0000-0003-3033-1911>
minenko.sofi@gmail.com

REVIEW OF THE REGULATORY FRAMEWORK FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF AGRIBUSINESS ENTITIES

Abstract. *The article scientifically substantiates the theoretical, methodological, and applied principles for revising the regulatory framework to ensure the economic security of agrarian business entities in Ukraine amid the latest institutional and legal, military, digital, and European integration challenges. The relevance of the study is due to a fundamental change in the general model of economic and legal regulation in the state, caused by the loss of validity of the Economic Code of Ukraine from 28.08.2025 and the introduction of transitional regulation for certain organizational and legal forms of legal entities in accordance with Law No. 4196-IX. It is proven that under conditions of military destabilization, destruction of logistics, and climate risks, the category of economic security of the agribusiness goes beyond the classical protection of property or financial profitability, transforming into a multidimensional legal state of stability, continuity, and adaptability of the enterprise, which is a significant factor in preserving the national food system. The scientific novelty of the study lies in the development and theoretical conceptualization of the seven-level*

architecture of the updated regulatory framework, which consistently integrates the basic private law, resource-property, sectoral-agrarian, instrumental, control-compliance, security-stability, and integration levels. The author clarified the sectoral-agrarian core of the system based on the updated 2025 Law of Ukraine "On the Principles of State Agrarian Policy and State Policy of Rural Development" and Strategy-2030, and also revealed the logic of the transition from a fragmentary plurality of special acts to a coordinated framework model. The practical significance of the work is manifested in the detailing of the functioning of the digital-instrumental segment of the agro-industrial complex, in particular, the information and communication system "State Agrarian Register" (DAR) and the legislation on agricultural insurance with state support, which directly ensure the targeting of assistance, verification of beneficiaries, and maintenance of the creditworthiness of commodity producers. The necessity of compliance, cyber resilience, and protection of critical infrastructure within the framework of harmonization with the EU acquis for the full integration of domestic business into the global space is substantiated.

Keywords: *economic security, agribusiness, regulatory framework, legal support, state agricultural policy, State Agrarian Register, agricultural insurance, digitalization, European integration.*

Надійшла до редакції: 01.05.2026

Пройшла рецензування: 15.05.2026

Прийнята до друку: 22.05.2026

Опублікована: 29.05.2026